

Igaz ugyan, hogy Mátrai vezetésével kirekesztettük a rajtunk kívül álló maradék világot, de az már nem igaz, hogy a külvilág híreitől teljesen el vagyunk vágva. Jönnek a hírek, méghozzá nem alattomban szivárognak gyorsan fejlődő köz-tudatunkba, hanem ma-gasba emelt fejjel, döngő léptekkel jönnek.

Márton László 71

Először is, hoznak híreket a szovjet elvtársak. Felszabadítóink spontán érintkezésben állnak a la-kossággal.

A NAGYVILÁG HÍREI

(regényrészlet)

Például Krovavij-ponosz harcos, miután sikeres székletürítést hajtott végre Mariska néni kony-hakertjében, ennek záróaktusához magyar nyelvű újságpapírt használ, amelyet később minden olvasni tudó polgártársunk haszonnal forgathat.

Szoobsityel őrmester és Oszvodomityel hadnagy heti rendszerességgel politikai tájékoztatót tart a Dülöngész kocsmában, sőt arra is volt már eset, hogy maga Polkovnyik ezredes tartotta a tájékoztatót. Nem állítom, hogy minden szót megértettünk ezekből a tájékoztatókból, de azt mégiscsak Polkovnyik elvtárstól tudtuk meg, hogy a 3. Belorusz Front alakulatai átkeltek a Visztulán, és elfoglalták a Varsó helyén található, nagy kiterjedésű törme-léksivatagot, vagy hogy az 1. Balti Front megkezdte a kelet-porosországi hadműveletet, és viharos gyorsasággal közeledik a tartomány fővárosa, Kö-nigsberg felé.

Azt már nem a politikai tájékoztatón hallottuk, hogy a németek ugyan-ezekben a január végi napokban visszafoglalták Székesfehérvárat, amelyet Malinovszkij elvtárs karácsony előtt egyszer már felszabadított. Nem, ezt Csipkár élettársa, Erzsike álmodta meg péntekre virradó éjszaka. Erzsike átlómlató képessége egyik fontos hírforrásunk.

Erzsikének rendszerint péntekre virradó éjszakákon van katonai és politikai átlómlatása, miután csütörtök esténként petróleumlámpa fényénél átvilágította a hét folyamán felgyülemlt tyúktojásokat, hogy lássa: van-e szép sötét magjuk, lesz-e belőlük februári kiscsirke? Petróleummal Csipkár látja el, vagy ha éppen akadozik a petróleumbeszerzés, hoz neki faggyú-gyertyát. Annak a lángjánál is meglátszik, kotlós alá való-e a tojás, vagy inkább vigyük el Mátrai feleségéhez, Ilonkához, mert ő sőt is, cukrot is adhat érte, sőt még disznósírja és petróleumja is van. Ugyancsak Csipkár hozza Erzsikének azt a körömlakk-lemosót, amely a tavalyi rendeletekig Lusztig manikűrösnél volt használatban, és amelyből egy kávéskanálnyi kell az öreg kakas csőrébe tölteni ahhoz, hogy nyugton elüldögéljen a tojásokon. A kot-lóstyúkot ugyanis egy hevesebb szóváltás után elfogyasztotta a Csipkár-

különítmény húsevő tagozata, a még meglevő többi tyúk pedig tojni tojik ugyan, de nem hajlandó kotlani.

A nagy hírértékű álomban Erzsike látja, amint az oroszok Székesfehérvárról visszavonulnak Lovasberény felé. Olyan világosan látja a lán-
72 goló szovjet tankokat, mint a konyhában a petróleumlámpa lángját.

Olyan könnyen felismeri a Ney-harccsoport sisakjain a halálfejet, mint a tojások belsejében a koponya alakú csírafoltot. Azt is látja, amint egy szovjet század Sárszentmihály felől begyalogol a városba, mert nem tudják, hogy az már német kézen van. Azt persze nem látja, hogy ez egy század, mert ő nem tudja, mi a különbség egység és alegység között. Ő csak azt látja, hogy körülbelül nyolcvan katonaruhás férfi magasba emelt kézzel áll a püspöki palota előtt.

És még azt látja, hogy arrafelé menetel egy szakasz halálfejes magyar. Azt persze nem látja, hogy ez egy szakasz, mert neki a „szakasz” a baromfiak csőre alatti bőrleffentyűt jelenti. Ő csak azt látja, hogy ezek magyarok, mert az árpádsávós karszalagokat álmában sem tudja nem látni.

Azt is látja, hogy az egyik árpádsávós halálfej elővesz egy kézigránátot, kibiztosítja, és odahajítja a foglyok közé. Azt persze nem látja, hogy korai volt a dobás, mert nem tanították meg neki, hogy az 1942-es mintájú Vécsey-kézigránátnak késleltetett gyújtása van, és nem a becsapódáskor robban fel, hanem öt másodperccel utána. Ő csak azt látja, hogy az egyik orosz fogoly gyorsan lehajol, és a gránátot visszadobja a halálfejek közé, akiket Erzsike lelki szemei elől örökre eltakar a detonáció.

Magunk is csodálkozunk, hogy Erzsike álomlátásának ismeretében fel sem merült bennünk a kérdés: ne kezdjünk-e rettegni attól, hogy esetleg ide, Hömpölyzugba is visszajönnek a németek? Vagy inkább tartsuk a dunántúli hadieseményt annak, ami: egy tojáskeltető háziasszony rémálmának? Csodálkozunk, de a csodálkozás csak egy pillanatig tart, mivel tudatában vagyunk annak, hogy a mi kis köztársaságunk a kisebb tökéletességtől a nagyobb tökéletesség felé tart, így hát a Kárpát-medence többi része, beleértve Székesfehérvárat is, éppen olyan távol van tőlünk, mint a Déli-sarkvidék.

*

További hírforrásunk Piroska néni, a Demokratikus Nőszövetség alelnöke, aki a Horthy-rendszerben siratóasszony volt, de nem riadt vissza a halottak mosdatásától és öltöztetésétől sem. Jó erőben volt a háború előtt, akárhányszor megemelte a nagy, kövér holttesteket is. Amikor pedig nem hívták halottas házhoz, napszámban kapált vagy rakodott, abból élt, éjszakánként pedig a hömpölyzugi fazekasok, Podagrás és Pedigrés kemencéit fűtötte.

Most bezzeg a politikai agitáció alapszabályait sajátítja el! Tanulja, hogyan kell jegyzőkönyvet vezetni, fegyelmi eljárást kezdeményezni, iratkapoccsal összecsiszítani különálló papírlapokat, vagy eldönteni, hogy egy iratnak a tetejére vagy az aljára nyomunk-e pecsétet. Azt is tervbe vette, hogy megtanul frögépen írni, ennek azonban lényeges feltétele volna, 73 hogy ismeretséget kössön a latin ábécé betűivel. Tény azonban, hogy Piroska néni ma már nem hullajt könnyeket, mert a tökéletes államban nincs mit siratni és nincs miért sírni.

Még emlékszünk rá, hogy siratáskor mindig volt nála félbevágott vörshagyma, így tehát bőven ömlöttek a könnyei. Meg is becsülték őt a gyászoló családtagok! Ha pedig a kedves halott lemosására került sor, soha nem utasította vissza a kínálást, őt kupicából megivott hatot.

Kellett is, hogy egy kicsit elzsibbadjon az orra, mert a régi világban némelyek annyira féltek a haláltól, hogy beszartak, miközben kifingták a lelküket.

Ugyanezért Piroska néni azt is kötelességének érezte, hogy elkísérje a halottak lelkét a túlvilágra, és ezért nem fogadott el sem pénzt, sem egyéb ellenszolgáltatást. „Már csak elsétálok egy darabon Szikso bácsival vagy Csula bácsival vagy az én édes jó Sáríkámmal”, ez volt az elvi állásfoglalása. Aztán a túlvilág kapujában megállt, visszafordult, és hazaballagott, de még előbb ráragasztott a lélekre egy tollpihét, hogy később akármikor ráismerjen.

Máskor meg azt állította, hogy megismeri ő a lelkeket tollpihe nélkül is. Ezt nem tudtuk, de nem is próbáltuk ellenőrizni, mert Piroska néni, amikor halottlátói szolgáltatást nyújtott, olyan szemléletesen adta vissza az eltávozott lélek érzését és testi jellegzetességeit, hogy eszünkbe sem jutott kétségbevonni a halottlátás hitelességét. Olyan élethűen utánozta az eltávozottak szavajárását és hanghordozását, sőt némelykor az arckifejezésüket is, hogy már-már azt hittük: a látott lélek ideiglenesen beleköltözött Piroska néniébe.

A lélek elkísérését ingyen végezte, viszont a halottlátásért elfogadott a régi világban pénzt, újabban inkább élelmiszert vagy más természetbeni juttatást.

A felszabadulás óta a halottlátás maradt Piroska néni egyetlen olyan jövedelmi forrása, amely kivülesik a Demokratikus Nőszövetség redistribúciós illetékességi körén. Kemencét fűteni nem lehet, mert ősz és tavasz között nem égetnek edényt a fazekasok. Napszámba járni nem lehet, mert azok a polgártársaink, akik a napszámot megfizették, jelenleg nem tartózkodnak városunkban; olyannyira nem, hogy legnagyobb részüket Piroska néni megismeri tollpihe nélkül is. Halottat mosdatni sem lehet, mert Mátrai kiadott

egy rendeletet, amely szerint a tökéletes államban nincs halál, csak megsemmisülés van, és nincsenek halottak, csak hullák. (Kivételt képeznek a *hősi halottak*, őket azonban nem siratni kell, hanem tisztelni és követendő példának tekinteni.)

74 Piroska néni, aki mindent összevéve haladó szemléletű, pozitív személyiség, a halottlátás tekintetében reakciós nézeteket képvisel. Igaz, vannak ezekben a nézetekben előremutató elemek is. Ilyennek tekinthetjük azt az érvet, amely szerint a halottlátás szerves része a népi demokratikus hírközlésnek, és nemcsak a hősi halottak juttathatnak minket lényeges információhoz.

Például világosan látja Zoja Anatoljevna Koszmogyemszakját, a hőspartizánlányt, akiről sokat hallottunk a politikai tájékoztatón is, bár nem értettük pontosan, mi volt az a hőstette, amiért megkínozták és meggyilkolták a németek, mert Sztajkov Dusán szőregi bolgárkertész, akit Polkovnyik elvtárs tolmácsnak hozott magával, nem ismeri minden kifejezés nálunk használatos megfelelőjét.

Ezzel szemben Piroska néni látja Zoját, amint egy Petriscevo nevű bevazott és fölperzselt falu fölött lebeg, akár egy fényes angyal. Feje búbján ugyanolyan világító vörös csillag, mint amilyen Pesten az Országgyűlés kupoláját fogja nemsokára díszíteni, és a csillagok csillaga vérző fényvel világítja be az ifjú mártírnő meggyötört arcvonásait. Jobb kezében sarló és kalapács, bal kezében Sztálin elvtárs összes művei. A kötéstáblák közül vér csordul aóra, de Zoja olyan állhatatosan hallgat, hogy a régi világban okvetlenül szentté avatták volna a pravoszlávok, sőt a katolikusok is.

Ő az a hősi halott, akit nem siratni kell, hanem tisztelni és a példáját követni. Csak azt ne higgyük már, hogy Piroska néni kizárólag a hősöket és a szenteket látja! Lát ő másilyen halottakat is.

Látja például Totyist és Zúzóst. Nem is tudnám hirtelenjében megmondani, miképpen adta értésünkre, hogy ő most éppen Totyist és Zúzóst látja, mert egyetlen szó nem sok, annyi sem jön ki a torkán. Fuldoklik, levegő után kapkod, kidülled a szeme. Ennyire tisztán és pontosan látja őket. Mindketten *tősgyökeres hömpölyzugiak* voltak (illetve Zúzós csak *részben hömpölyzugi*, de attól még nagyon rendes gyerek volt, legalábbis civilben). Kár, hogy nem maradtak itthon, közöttünk, amikor még lehetett volna, mert itt aztán a kutya sem kérdezte volna tőlük, hogy mit műveltek Ukrajnában. Pesten pedig, ha már ott rekedtek, nem kellett volna együtt mutatkozniuk, mert felismerte őket az egyik túlélő. És most az történik velük, amiről Piroska néni nem tud beszélni. Nem a szavai hiányoznak hozzá, hanem a levegő. Vagy Totyis, vagy Zúzós, vagy mind a kettő ideiglenesen beleköltözött, és ettől mintha valami összeszorítaná a torkát.

Rádiót is hallgatunk, pontosabban: Mátrai hallgatja a rádiót helyettünk, a mi nevünkben és képviselőnkben. Mátrai még az első napokban begyűjtötte a Hömpölyzug területén található összes rádiókészüléket, és a rádióadások hallgatását különleges engedélyhez kötötte.

Ilyen különleges engedélyt mostanáig egyvalakinek adott: ön- 75
magának, Mátrainak. A Tudásszomj utcai raktárból az irodájába vité-
tett egy 1938-as mintájú, 7 csöves, 3 hullámsávós Orion Világvevőt, és ennek
segítségével mindennap ERF-et, Elnöki Rádiós Félórát rendez. Ezeken az ERF-
eken jelen vannak a Végrehajtó Bizottság tagjai, valamint a Nemzeti Bizottság,
a Demokratikus Nőszövetség és a mátraista polgárőrség által delegált
személyek.

Január utolsó hetében, amikor Mátrai és Csipkár álláspontjai
több téren is közeledtek egymáshoz, az ultrabaloldali Csipkár-külö-
nítmény két tagja, Naglfár és Nuridszán is látogathatta az ERF-eket.

Ezek a félórás rádióhallgatások meghitt, már-már családi
összejövetelek. Megvitatjuk a mezőgazdasági termelés legsürgősebb
kérdéseit, összehasonlítjuk a szárított burgonya- és eperfalevelet
abból a szempontból, hogy a kifogyóban levő dohánykészletek pótlá-
sára melyik alkalmasabb; Jadovitj hadnagy pedig, aki megfigyelőként
szintén jelen van az ERF-eken, kiváló minőségű koktélt szokott keverni
repülőgépolajból, denaturált szeszből és karamellizált keményítőből.
Utóbb egy kakas farktollait is kitépdeste, és dísznek berakta a koktélos
bögrébe, mert állítólag a koktél két angol szóból van összetéve: „cock”
annyi, mint kakas, „tail” pedig annyi, mint fark, vagyis „cocktail”
annyi, mint kakasfark.

Újra meg újra meggyőződhetünk róla, hogy a repülőgépolajtól
még a kakasfarkok is úgy lecsúszik a torkunkon, mint a gazdasági fej-
lesztéshez előírányzott számadatok.

Az egyik ERF-en arról értesültünk, hogy Pesten, az Andrassy úti nyi-
lasházban megkezdte működését a demokratikus politikai rendőrség. Egy
másik ERF-en meg arról, hogy Állóvízben, a kommunista párt nagygyűlésén
Mrázik elvtárs a mi kis köztársaságunkat az úgynevezett Sarlói Köztársasággal
hasonlította össze, mondván: mindkettő egyformán törvénytelen, és mind-
kettő egyformán életképtelen.

Na persze! Ezzel – meglehet, akarata ellenére – Mrázik elvtárs elis-
merte, hogy az önálló Hömpölyzug egy újabb sarlói-kalapácsi államképződ-
mény! Másfelől azt is kimondta, hogy a sarlói forradalmárok, bárkik legyenek
is, ugyanúgy az autonómia és az öngazgatás letéteményesei, akárcsak mi,
hömpölyzugi szabadságharcosok! Így érthető, hogy az olyan központosító
bürokrata, mint Mrázik elvtárs, személyes sértésnek tekinti a Sarlói Köztár-
saság pusztá fennállását is.

A Sarlói Köztársaságról annyit tudunk, hogy Milánó vármegye területén található, valahol fent, a Kárpátokban, és abban különbözik a Hömpölyzugi Köztársaságtól, hogy ők hegyi forradalmárok, mi pedig síkvidéki forradalmárok vagyunk. Ennél többet nem is akarunk tudni róluk, mert

76 Milánó vármegye éppen olyan távol esik tőlünk, mint Állóvíz, vagy Székesfehérvár, vagy a Déli-sarkvidék.

Egyetlen olyan személy van Hömpölyzug polgárai között, aki az ERF-ektől függetlenül is hallgathat rádióadásokat, ez pedig Najmán. Ő tetszőleges adásokat foghat bármely időpontban, és ezt nem is titkolja, minthogy Mátrai utólagos jóváhagyását is elnyerte hozzá. A szájüregében, a bal felső hetes őrlőfogban van egy különleges tömés vagy plomba, amelybe miniatűr csövek és áramkörök vannak beépítve, és ő ezt használja rádiókészüléknek. Látjuk az arcán, amikor a nyelvével felnyúl a bal felső heteshez, egy kicsit megböki a plombát, és már indul is az adás. Úgy vettük észre, hogy még váltogatni is tudja a rádióadókat. Olyankor nem bökdösi, hanem simogatja a nyelve hegyével a bal felső hetest, hol vízszintes irányban, oda-vissza, hol meg körkörösén, az óramutató járása szerint.

Most Londont hallgatja, most éppen Stockholmot, most inkább Helsinkit. Gyakran hallgatja a moszkvai rádió magyar nyelvű adásait, és még gyakrabban az Ideiglenes Kormány rádióját, a Debrecen Hangját, amely egy szovjet katonai teherautóra van telepítve: a stúdió a vezetőfülkébe, az adóállomás a platóra.

Ha sokan vagyunk Najmán körül, néha előfordul, hogy hosszas könyörgés után kitátja a száját. Olyankor finom, halk cincogás hallatszik a szájüreg bal felső sarkából, de mi nem hagyjuk magunkat megtéveszteni: tudjuk, hogy valójában erős, bátor személyiségek mennydörgő harsogása csapja meg fülünket. Néha szavakat, sőt egész mondatokat hallunk, és órákig elvitatkozunk rajta, mit is jelentenek.

Legutóbb, amikor újabb hírekre sóvárogva lestük Najmán tágra nyílt szájában a dohányzástól kissé megsárgult fogakat, egy erőteljes bariton cincogva bejelentette, hogy a belügyminiszter kiadott egy rendeletet az internálásról. Tisztán hallottuk, hogy az internálandó személyek kilétéről a rendőrség politikai osztálya dönt. Ő, a P. O. dönti el, kik azok a fasiszta vagy reakciós egyének, akiknek cselekvési és mozgási szabadsága hátráltatja fiatal demokráciánk fejlődését. Erre a döntésre bírói eljárás nélkül kerül sor, és éppen ezért fellebbezést sem lehet benyújtani ellene. Szó esett az internálás időtartamáról is. Azt még hallottuk, hogy „hat hónap”, de azt már nem, hogy ez a *leghosszabb* vagy a *legrövidebb* kiszabható idő.

Ezen addig vitatkoztunk, amíg rá nem jöttünk, hogy mindegy, leg hosszabb-e vagy legrövidebb. A mi kis fasisztáink és reakciósaink már jó helyen

vannak. Nekünk már van saját, szabad és önálló internálótáborunk a városháza pincéjében, ahol a leghosszabb és legrövidebb időtartamok tökéletesen fedik egymást.

Új Forrás 2014/10 – Márton László: A nagyvilág hírei
(regényrészlet)